

MİNE SOYSAL

Öykü ışığında bir ömür...

Kitap fuarlarının Tepebaşı'nda yapıldığı mutlu günlerdi. O zamanlar kitap fuarı, vapurdan inip tünelle Beyoğlu'na çıkan, salına salına yürüyen hanımefendilerin; adimlerini, mırıldandığı eski bir şarkıya uydurup, Taksim'den Kallavi'ye bir solukta varan beyefendilerin; kitaba meraklı işçilerin, esnafın; okul çıkışı soluğu fuarda alan liselilerin; eylemden dağılan heyecanlı üniversitelilerin; yazarların, yayıncıların, kentin her yerinden gelen cümle edebiyatseverin buluşma yeriydi. Zeynep Cemali'yle ilk orada, Güneşli Kitaplığı standında tanışmıştık.

Çocuklar için hikâyeler yazıyordu. "Okur musunuz?" diye sormuştu çekingen. 1998'in o rüzgârlı gününden sonra geçen 11 yılda, öykülerini, romanlarını hep aynı çekingenlikle verdi bize; biz de her seferinde onu okumaktan, onun bir kitabına daha kafa yormaktan, emek vermekten zevk duyduk. Editör olmak, onun yayınevi olmak, daima sevinç ve gurur verdi. Yazdığı 8 kitapla sadece Türkiye'de büyüyen nesillerin yaşamına dokunmakla kalmadı, başka dillerde de sadık okurlar edindi. Onu okumaya, ne yayıncı gözlerimiz doydu, ne de hikâyelerine sığınmayı alışkanlık edinen yüz binlerce okuru...

Zeynep Cemali, gerçekçi bir insandı. Çocuklara hiçbir zaman çocukça davranmadı. Onlara inandırıcı olmayan, savruk öyküler anlatmadı. Tam tersine onlara, daha zor, daha karmaşık kurgular yaratarak, yaşama hazırlanmaları için inceliklerle dokuduğu ipuçları sundu. Tanıklık etmekten onur duyduğumuz yazarlık yaşamında çevresi hep güneşli, bahar kokuşlu, hep sakindi. Duvarlarını son derece mütevazı seçimlerle örüttü sessiz kalesinde, sabırla çalışarak birbirinden güzel kitaplar yazdı. Okullar, evler, sokaklar, çocukların yüreğinin çarptığı her yer onun öyküleriyle ısındı, renklendi.

'İyi ki işimiz çocuklarla!'

Uzun yıllarda biriktirdiği onlarca öyküden, ilk kitapları olan Ben, Çınar Ağacı ve Pufböceği (1999) ile Gül Sokaklarının Dikenleri (2000) doğdu. Her iki kitaptaki izlenimci öyküleri, okura sunduğu güçlü gerçeklik duygusu ve engin hümanist yaklaşımıyla dikkati çekti. İlk romanı olan Güzelce'de Bir Kaçak, Memo'da (2001) kan davası gibi ağır bir temayı çocuk gerçekliğinde işlemeye cesaret etti. İkinci romanı olan Patenli Kız (2003), çocuk edebiyatımızda nirengi noktası yaratan bir başarıydı. İştihale engelli bir çocuğun yaz tatilini geçirdiği bir İstanbul köyünde yaşlılardan "dinlediği" bağımsız öykülerle ustaca kurguladığı bu ilginç roman, kısa zamanda çocukların en sevdiği kitaplar arasına girdi.

Yayımlanan bu dört kitapla tüm Türkiye'de çok sevilen, çok okunan bir yazardı artık Zeynep Cemali. Yine de her zaman alçakgönüllüydü. Hem bize yazar-editör işbirliğinin keyfini yaşıyordu, hem de üst üste gelen tekrar baskılara inanmıyor; sıklıkla davet edildiği okullarda buluştuğu okurlarına, kendisine henüz "yazar" demeye dilinin varmadığını; yazar olmak için bin fırın ekmek yemek gerektiğinden dem vuruyordu. Sadece yazar değil, hem de usta bir yazar olduğuna yine çocuklar ikna etti onu. Kitaplarını okuyan çocuklardan aldığı sayısız e-posta iletileri, anlattığı hikâyeler için teşekkür doluydu. Çocuklar onun kitapları sayesinde öyküye ve romana bağlanıyor, dil estetiğinin tadına varıyordu.

"İyi ki işimiz çocuklarla! Yoksa bu dünyaya katılmak mümkün mü?" derdi bazen. Son nefesine kadar onu ayakta tutan işte bu düşünceydi. Çocuklar

onunla sohbet etmekten zevk alırdı. Bir seferinde, "Yaratıcılık asla kaybolmaz, korkmayın," dediğini duymuştum çocuklara. "Ama yaratıcılığı artırmak, büyütmek için bilgi gerek, eğitim gerek." Çocuklar onu can kulağıyla dinliyordu. Onu duyuyor, onu görüyor; kitaplarını okudukça aralarında çok renkli, umut ve güven dolu, sevinçli köprüler kuruluyordu. Cemali, onların yüreğine sadece kitaplarıyla değil, saygıyla, sevgiyle, daima ciddiye alan nazik yaklaşımıyla ve cesaretle dokunabili. Bu tutumu sayesinde çok çocuk, ilk kez onun kitaplarıyla edebiyatı sevdi, başka yazarların başka kitaplarını merak etti.

Belki okurlarına kurduğu bu muhteşem iletişimi, aile tarihini yazmaya cesaret etmesinin nedeni. Çiğgin Babam'da (2004), 1950'li yıllar İstanbul'da büyüyen Zeynep'in orta halli ailesinin gerçek yaşamını tarih sıralı öykülerle anlattı. Sıradışı babası, cefakâr annesi, "gül" kızkardeşi, Kızıltoprak'taki konu komşuyla canlanıveren geçmiş, yazık sinemalar, okul sıraları, sandal sefalaları, sokak oyunlarıyla çoktan yitirdiğimiz güzelliklere methiye gibiydi. Kitabında okurlarına kendini var eden eski bir dünyayı sunmamıştı yalnızca; onları aile evine konuk etmiş; ellerinden tutup Beyoğlu'nda, Kadıköy'de, Kapalıçarşı'da gezdirmiş, İstanbul'un kıyı bucağını ayaklarının altına sermişti.

İtalyanca ve Bulgarca da yayımlanan romanı Ballı Çörek Kafeteryası (2005) ikinci başarıyı niteliğindedeydi. Annesini yitiren Silahın, babası ve teyzesiyle hayata tutunma çabasının naif hikâyesini anlatırken, Anadolu insanının gülümseten öyküleriyle hüznü dağıtmayı, ülkenin bin bir çehresine dair merak uyandırmayı ve çocuk okurları yeni duygusal ve düşünsel keşiflere heveslendirmeyi başardı. Yaşarken yayımlanan son kitabında yine öyküye geri döndü. Mahalle-yi haraca kesen siyam kedisi Selami'nin dokunduğu komşu yaşamları öyküleştirdiği Öykü Öykü Gezen Kedi (2007) yayımlandığında, artık sayısız çocuk ve yetişkin çoktan onun okuru olmuş; her yaşta insanın zevkle okuduğu kitaplar kaleme alan usta bir yazar olduğunu kanıtlamıştı.

Onsuz geçen beş uzun yıl...

Zeynep Cemali ülkesine ve insanlara sessiz, sevgi dolu bir yeminle bağlıydı. 2007'de Hrant Dink'in

acısıyla kavruğumuz o uğursuz günlerde, "Dev örümcekler, kurdukları ağlar, onlara takılan maşalar, satılık beyinler... Yanan yüreğim, ağlayan gözlerim, kırılan onurum... Ah, nereye kadar?.." diye yazmıştı bana. 26 Kasım 2009'a kadar dayanabildi...

Son romanı Ankaralı (2010) ölümünden sonra yayımlandı. Cemali, hastaneye kaldırılmadan sadece birkaç gün önce tamamlamayı başardığını, onu kaybettikten sonra öğrendiğimiz bu son romanında, geçmişle yüzleşemeyen bir ailenin dramını çocuğun gözünden anlatırken, kadının toplumdaki yerini sorgulayan güçlü söylemiyle gençlik edebiyatına göz kırpyordu. Kitap, Cemali'yle aynı yıl kaybettiğimiz Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'nin (ÇYDD) efsane başkanı Türkân Saylan'ın anısına ilk kez verilen 2011 Türkân Saylan Sanat Ödülü'ne değer görüldü.

Cemali'nin vakitsiz ölümünün üzerinden geçen beş uzun yılda onsuz yaşamayı, çalışmayı, sayıları her geçen gün artan okurları sayesinde, onlarla birlikte öğrendik. 2011'den beri düzenlediğimiz Zeynep Cemali Öykü Yanışması, onun çocuklara duyduğu tükenmez sevdasının simgesi haline geldi. Ülkenin her köşesinden gelen binlerce öykü, çocukların onun edebiyat davetine nasıl kulak verdiğinin en güzel kanıtı. Yine 2011'den beri düzenlediğimiz ve ülkenin tek edebiyat yayıncılığı konferansı olan Zeynep Cemali Edebiyat Günü de, sektörü geliştiren benzersiz bir bilgi platformu olarak gelenekselleşti. Onun bayrağını dalgalandıran projeler gerçekleştirmek, yayıncılık emeğimize güç verdi, edebiyat tutkumuza direnç kazandırdı.

Zeynep Cemali, çocuklar için yazmaktan hiç yorulmadı. Güneşli Kitaplığı'nın 1996'da çıktığı çocuk ve gençlik edebiyatı yolculuğuna bütün benliği ve yüreğiyle katıldı. Hem bizlerin, hem de bütün çocukların yoldaşı oldu. Kimsenin arkasından konuşmadı, kimseyi incitmedi, üzmedi. O sadece insanları, edebiyatı, öyküleri ve çocukları düşündü. Yazdıklarıyla bu denli sevilme, bunun için çok ama çok çalışmak kolay değildir. Bir ömrü öykünün ışığında geçirmek sabır gerektirir; dünyayı ve kendini bilmeyi gerektirir. O bunu başarabilen gerçek bir yazardı. Onun edebiyatımızda bıraktığı derin izler, dün çocuk, bugün genç, yarın yetişkin olan okurlarının yaşamında parlıyor, hep parlayacak.

Usta öykücü Zeynep Cemali, 26 Kasım 2009'da aramızdan ayrıldığında, aralarında çağdaş çocuk edebiyatımızın başyapıtları da bulunan 8 unutulmaz kitap bıraktı...